Rudica, kćer Poganice.

Narodno vjerovanje na otocima Hvaru i Braču.

Na otoku Hvaru i Braču čvrsto vjeruju, da je zlokobna Rudica bila kćerka nekog kršćanskog kralja, koji je imao ženu poganku i s toga da se zvala Poganica. Za toga kralja živio je Sv. Ivan Krstitelj. Pogani ne mogavši vidjeti ni podnijeti Sv. Ivana, uhvate ga jednom i bace ga u kraljevu tamnicu, koji da ih je odvraćao od toga, ali najposlije, da ne izgubi njihovu podaničku pokornost, morade popustiti.

Dok je Sv. Ivan čamio u tamnici, zaruči se Rudica. Otac joj obreče, da zaište od njega što god hoće u dan vjenčanja, a da joj se on kune carskom riječju, da će

joj dati, pa bilo i pola kraljevstva. Kad se stao primicati dan vjenčanja, majka Poganica stade nagovarati Rudicu, da zaište u oca, da joj u jutro prije vjenčanja daruje na jednom tanjuru odsječenu glavu Sv. Ivana Krstitelja. Rudica pristane na to poslije dužeg oklijevanja. Kad je prispio taj dan, otac nastojaše odvratiti je, ali badava; — „carska se ne mijenja“ — veli naš narod — i tako bi Sv. Ivanu Krstitelju odsječena glava i prikazana Rudici na tanjuru. Naši otočani, većinom seljaci, vjeruju da ju je Bog onoga časa, kad se rukom dotaknula glave Ivanove, nadario besmrtnošću i duše i tijela, te takogjer onoga istoga časa pustio da udari u nju velika sila gromova, koji da je ponijeśe u svijet i da se od onda uvijek skita tamo amo, od mjesta do mjesta, od praga do praga, pitajući za zaklonište, ali niko pametan ne će da joj ga dade, jer gromovi uvijek u nju pucaju. Imade žena, koje će ti se zakleti na što hoćeš, da je vidješe i da njezino tijelo naliči zbog množine gromova na rešeto.

Kada grmi, ne smije se mljeti pšenicu u žrnju, jer Rudica može tada najlakše da se uvuče u kuću, a gdje se ona nahodi, uvijek puca grom.

Nju ovako progone:

Biži, biži, Rudica,
Mater ti je Poganica,
Od Boga prokleta,
Od svetog Ivana sapeta
Križ ide po nebu,
Za njim diva Marija;
Sinka svoga molila:
„Učin', sinko, pravo.
Bog je dao Sv. Petru ključe,
Da otvori Višnji raj,
A u raju veselo,
A u paklu teselo.
Biži, biži, Rudica i t. d.“

Ali to proklinjanje Rudice valja neprestano opetovati, jer kad ona to čuje, tada se ne približava, misleći da su je naćukali, a znajući, da je ne će primiti, brza odmah do drugih vrata pa traži zakloništa, jer su gromovi brzi

Veli se: „Od svetog Ivana sapeta“, jer je on, osim kazne, što je od Boga stiže, dade od gjavola sapeti, da tako sapeta luta po svijetu.

Prošle godine, baš u dan, kada se u kalendaru slavi „Odsječenje glave Sv. Ivana Krstitelja“, potukao je na Braču silni grȁd vinograde. Neki nikako ne će da izbiju iz glave, da se Rudica nije tada desila na otoku, jer Bog pusti na nju gromove, a grȁd obično pada, kada grmi i gromovi pucaju. Na otoku Hvaru opazismo, da svaki put kada grmi, zapale na jednom tanjuru blagoslovljena lišća od masline, javora, palme i t. d., ali — vele —, da je najbolje zapaliti „rute“, jer da Rudica ne može podnijeti njezinog mirisa.

I sama „Poganica“ je za naše Otočane neka posebna vrsta zloduha. No ona je nevidljiva. Kada grmi leti po zraku u oblaku zavijena, ne bi li kako odvratila grom, da ne udre u Rudicu, ali joj je sve badava.

Nekoji pak vjeruju, da bi se Bog smilovao Rudici, kad bi ko mogao ubiti Poganicu, jer da bi je tada na njezino mjesto sakrio u oblak. Kažu neki, da je oblak, u kojemu stoji sakrivena Poganica, crn i da svršava jednim kukom, koji da je tobož njezina glava; na stranama da je takogjer malo izbočen, a to da su joj ruke, a isto tako i na dônjem kraju, što bi joj tobožo bile noge. Ko hoće da je ubije, valjalo bi da u jutro u dan Sv. Ivana Krstitelja nabasa očima na oblak, na kojemu je Poganica, pa da

potegne u nju iz „trumbuna“[1]), ali mjesto olova mora metnuti krugljicu od blagoslovljena voska. Ovako pucaju i u vještice (višćice), o kojima će biti takogjer govora. Jednom smo čuli, da bi najlakše mogao ubiti Poganicu onaj, koji žive u smrtnomu grijehu sa nečistim, jer da se ona, kao griješna duša, najvole takovima pokazati u podobi opisanog oblaka.

Mi smo čuli jednom od jedne bake u selu Svirčima na Hvaru, da je Poganica uvijek u blizini Rudice, s toga da je najbolje, kad je progoniš, ovako govoriti i k tomu češće se prekrstiti:

„Poganica, Poganica,
Velika grišnica,
U „ariji“[2]) stoji,
A Boga se ne boji.
Sram te bilo Poganice,
Grišna majko Irudice:
Bog te ne će ni u paklu ni u raju,
Ča učini Karstitej Ivanu!
Biž', sakrij se, grišna ženo.
Biž', uteci, tavna[3]) ženo;
Ne kaži se dobroj dici,
Ni mladiću ni divici!“

O Rudici i njezinoj majci Poganici nama je pošlo do sada za rukom samo ovoliko megju otočanima otkriti. Možda ću vam moći skoro i više da javim, saznadem li što god o njima.

Antun Ilija Carić.

---

[1]) Trumbun je starinska vrst puške na kremen sa cijevi sve to širom prama gornjem kraju.
[2]) Talijanska riječ „aria“ = zrak, vazduh.
[3]) „Tavna“ = „zla“ od zao.